

Υπόθεση C-113/00

Βασίλειο της Ισπανίας κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Κρατικές ενισχύσεις — Γεωργία — Ενισχύσεις υπέρ των κηπευτικών προϊόντων που προορίζονται για μεταποίηση στην Extremadura — Άρθρο 87, παράγραφοι 1 και 3, στοιχεία α' και γ', ΕΚ — Χαμηλόποσες ενισχύσεις — Μη υποβολή παρατηρήσεων από τους ενδιαφερομένους — Ενισχύσεις λειτουργίας — Ενισχύσεις για προϊόντα υποκείμενα σε κοινή οργάνωση αγοράς — Περιορισμοί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων — Αιτιολογία»

Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs της 24ης Ιανουαρίου 2002 I-7607
Απόφαση του Δικαστηρίου (πέμπτο τμήμα) της 19ης Σεπτεμβρίου 2002 I-7631

Περίληψη της απόφασης

1. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Επηρεασμός του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών — Προσβολή του ανταγωνισμού — Ενισχύσεις μικρής σημασίας (Άρθρο 87 ΕΚ)*

2. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Εξέταση από την Επιτροπή — Έλλειψη παρατηρήσεων των ενδιαφερομένων — Δεν επηρεάζει το κύρος της αποφάσεως της Επιτροπής*
(Άρθρο 88 § 2 ΕΚ)
3. *Πράξεις των οργάνων — Αιτιολόγηση — Υποχρέωση — Περιεχόμενο*
(Άρθρο 253 ΕΚ)
4. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απόφαση της Επιτροπής διαπιστώνουσα ότι η μη κοινοποιηθείσα ενίσχυση δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο*
(Άρθρα 88 § 3 ΕΚ και 253 ΕΚ)
5. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απαγόρευση — Παρεκκλίσεις — Ενισχύσεις δυνάμενες να θεωρηθούν σύμφωνες με την κοινή αγορά — Ενισχύσεις αποσκοπούσες στην περιφερειακή ανάπτυξη — Διάκριση μεταξύ των στοιχείων α' και γ' της παραγράφου 3 του άρθρου 87 ΕΚ — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Αναφορά στο κοινοτικό πλαίσιο*
(Άρθρο 87 § 3, στοιχ. α' και γ', ΕΚ)
6. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απαγόρευση — Παρεκκλίσεις — Ενισχύσεις δυνάμενες να υπαχθούν στις παρεκκλίσεις του άρθρου 87, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ — Ενισχύσεις λειτουργίας — Δεν εμπίπτουν στις παρεκκλίσεις — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής*
(Άρθρο 87 §§ 2 και 3 ΕΚ)
7. *Γεωργία — Κοινή οργάνωση αγορών — Κρατικές ενισχύσεις αφορώσες προϊόντα υποκείμενα σε κοινή οργάνωση των αγορών — Αντιβαίνουν προς την κοινοτική ρύθμιση — Δεν επιτρέπονται*
(Άρθρο 34 ΕΚ)
8. *Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων — Ποσοτικοί περιορισμοί κατά την εξαγωγή — Μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος — Έννοια — Κρατικό καθεστώς ενισχύσεων εννοούν την επιτόπια μεταποίηση της εγχώριας παραγωγής*
(Άρθρο 29 ΕΚ)

1. Το σχετικά χαμηλό ύψος μιας κρατικής ενισχύσεως ή το σχετικά μέτριο μέγεθος της επιχειρήσεως που λαμβάνει την ενίσχυση δεν αποκλείουν α priori τη δυνατότητα επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών. Καθοριστική

επιρροή στην εκτίμηση της επιδράσεως μιας ενισχύσεως επί των συναλλαγών μπορούν όντως να ασκήσουν άλλα στοιχεία, όπως ο σωρευτικός χαρακτήρας της ενισχύσεως ή το ότι οι αποδέκτριες επιχειρήσεις δρουν σε ένα

τομέα ιδιαίτερωσ εκτεθειμένο στον ανταγωνισμό.

(βλ. σκέψη 30)

2. Το κύρος αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία κρατικές ενισχύσεις κριθηκαν ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι δεν υποβλήθηκαν παρατηρήσεις τρίτων σχετικά με τις ενισχύσεις αυτές.

Ναι μεν το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ επιβάλλει όντως στην Επιτροπή, πριν εκδώσει την απόφασή της, να συγκεντρώσει τις παρατηρήσεις των ενδιαφερομένων μερών, η έλλειψη όμως παρατηρήσεων δεν την εμποδίζει να κρίνει μια ενίσχυση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά. Πράγματι, το στοιχείο αυτό δεν αποκλείει, αυτό καθαυτό, η ενίσχυση αυτή να επηρεάζει τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές.

(βλ. σκέψεις 38-39)

3. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 253 ΕΚ υποχρέωση αιτιολογίας αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται

από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, το οποίο ανάγεται στην ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης πράξεως. Υπ' αυτό το πρίσμα, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να προσαρμόζεται στη φύση της οικείας πράξεως και να παραθέτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο τη συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την πράξη, ώστε οι μεν ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου, το δε αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχο του.

Περαιτέρω, η υποχρέωση αυτή πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των συγκεκριμένων περιστάσεων, και ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως προς παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά. Δεν απαιτείται να διασαφηνίζει η αιτιολογία όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθ' όσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μας πράξεως ικανοποιεί τις επιταγές του άρθρου 253 ΕΚ πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και της αλληλουχίας της και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό αντικείμενο.

(βλ. σκέψεις 47-48)

4. Αν ένα κράτος μέλος χορήγησε ενίσχυση χωρίς να γνωστοποιήσει το σχέδιό του

στην Επιτροπή, η απόφαση που διαπιστώνει ότι η ενίσχυση αυτή δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά δεν χρειάζεται να αιτιολογεί την πραγματική επίδραση της ενισχύσεως αυτής επί του ανταγωνισμού ή επί των συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών. Διαφορετικά, θα ευνοούντο τα κράτη μέλη τα οποία καταβάλλουν ενισχύσεις κατά παράβαση της υποχρεώσεως ενημερώσεως που υπέχουν από το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ εις βάρος των κρατών μελών που γνωστοποιούν τις ενισχύσεις κατά το στάδιο του σχεδιασμού τους.

(βλ. σκέψη 54)

5. Ένα πρόγραμμα περιφερειακών ενισχύσεων μπορεί, υπό ορισμένες συνθήκες, να υπαχθεί σε μια από τις παρεκκλίσεις του άρθρου 87, παράγραφος 3, στοιχεία α' και γ', ΕΚ.

Η χρήση των όρων «ασυνήθως» και «σοβαρή», στην παρέκκλιση του στοιχείου α', δείχνει ότι αυτή αφορά μόνον περιοχές όπου η οικονομική κατάσταση είναι εξαιρετικά δυσμενής σε σχέση προς το σύνολο της Κοινότητας. Αντιθέτως, η παρέκκλιση του στοιχείου γ' έχει ευρύτερο περιεχόμενο, καθ' όσον επιτρέπει την ανάπτυξη ορισμένων περιοχών ενός κράτους μέλους, οι οποίες μειονεκτούν έναντι του εθνικού μέσου όρου, χωρίς να περιορίζεται από τις οικονομικές προϋποθέσεις του στοιχείου α', εφόσον

πάντως οι προοριζόμενες για τον σκοπό αυτό ενισχύσεις «δεν αλλοιώνουν τους όρους του εμπορίου κατά τρόπο που θα αντέκειτο προς το κοινό συμφέρον».

Αντιστρόφως, το ότι, για την παρέκκλιση του στοιχείου α', η τελευταία αυτή προϋπόθεση δεν απαιτείται συνεπάγεται ευρύτερη διακριτική ευχέρεια προς χορήγηση ενισχύσεων σε επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε περιοχές οι οποίες πράγματι πληρούν τα κριτήρια που επιβάλλονται για την παρέκκλιση αυτή.

Πάντως, η διαφορά διατυπώσεως των στοιχείων α' και γ' του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ δεν άγει στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή οφείλει, οσάκις εφαρμόζει την πρώτη από τις δύο αυτές διατάξεις, να αγνοεί παντελώς το κοινοτικό συμφέρον και να περιορίζεται στην εξακρίβωση του ειδικού περιφερειακού σκοπού των οικείων μέτρων, χωρίς να αξιολογεί την επίπτωσή τους στην οικεία αγορά ή στις οικείες αγορές ολόκληρης της Κοινότητας. Αντιθέτως, σε παρόμοια περίπτωση, η Επιτροπή υποχρεούται όχι μόνον να εξακριβώνει ότι τα μέτρα αυτά είναι ικανά να συμβάλουν αποτελεσματικά στην οικονομική ανάπτυξη των ενδιαφερομένων περιοχών, αλλά και να αξιολογεί την επίπτωση των ενισχύσεων αυτών επί των μεταξύ κρατών μελών συναλλαγών και ειδικότερα να εκτιμά τον τομεακό αντίκτυπο που ενδέχεται να προκαλέσουν σε κοινοτικό επίπεδο. Το άρθρο 87, παράγραφος 3, ΕΚ απονέμει στην Επιτροπή

διακριτική εξουσία, η άσκηση της οποίας συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που πρέπει να πραγματοποιούνται σε κοινοτικό πλαίσιο.

υπαχθούν σε καμία από τις παρεκκλίσεις του άρθρου 87, παράγραφοι 2 και 3, ΕΚ και ότι, συνεπώς, δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά.

(βλ. σκέψεις 64-67)

(βλ. σκέψεις 68-70)

6. Κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε συνάρτηση προς τις ποσότητες συγκομιμμένων κηπευτικών που παρεδίδονται στη μεταποιητική βιομηχανία περιφέρειας κράτους μέλους, παρέχοντας έτσι στους γεωργούς της περιφέρειας αυτής τη δυνατότητα να αποφεύγουν τις δαπάνες τις οποίες θα έπρεπε κανονικά να αντιμετωπίσουν στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεώς τους, πρέπει να θεωρούνται ως ενισχύσεις υπέρ της λειτουργίας των οικείων επιχειρήσεων του γεωργικού τομέα.
7. Εφόσον η Κοινότητα έχει θεσπίσει, δυνάμει του άρθρου 34 ΕΚ, ρύθμιση περί κοινής οργάνωσης αγοράς σε ορισμένο τομέα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μη λαμβάνουν κανένα μέτρο δυνάμενο να παρεκκλίνει από τη ρύθμιση αυτή ή να την αντιστρατευθεί.

Αν οι εθνικές αρχές ουδόλως απέδειξαν ότι οι εν λόγω ενισχύσεις ήταν, ως εκ της φύσεώς τους, ικανές να έχουν αποτελεσματική και διαρκή συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας αυτής, η Επιτροπή δεν υπερβαίνει τα όρια της διακριτικής της ευχέρειας όταν κρίνει ότι οι ενισχύσεις αυτές δεν μπορούσαν να

Απαξ η ρύθμιση αυτή ορίζει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, εντός οποίου προβλέπονται ήδη μέτρα οικονομικής στηρίξεως υπέρ του οικείου τομέα, ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να χορηγεί μονομερώς ενισχύσεις στον τομέα αυτόν, όσο και αν τις επιφυλάσσει σε συγκεκριμένα προϊόντα προοριζόμενα προς βιομηχανική μεταποίηση και όσο και αν ορίζει ανώτατο όριο στο ύψος τους. Πράγματι, όταν η Κοινότητα έχει θεσπίσει σε ορισμένο τομέα κοινή οργάνωση αγοράς, στην ίδια εναπόκειται να

αναζητεί λύσεις στα προβλήματα που ενδέχεται να ανακύψουν στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.

(βλ. σκέψεις 73-74)

σματος ισοδυνάμου προς ποσοτικό περιορισμό κατά την εξαγωγή, απαγορευόμενο από τη Συνθήκη, άπαξ παρέχει στους εγκατεστημένους σε ορισμένη περιφέρεια κράτους μέλους παραγωγούς οικονομικό κίνητρο για να πωλούν την παραγωγή τους στις μεταποιητικές βιομηχανίες της περιοχής.

8. Ένα καθεστώς κρατικών ενισχύσεων πρέπει να θεωρείται ως μέτρο αποτελέ-

(βλ. σκέψη 77)